

Terschelling

Wat is er bijzonder aan Terschelling?

Voor Nederlandse begrippen is de grootsheid van de natuur op Terschelling ongekend. Hier kan men aan den lijve ervaren hoe wind en water aan het eiland bouwen en soms ook weer stukken afbreken. Het resultaat is een rijk gevarieerde natuur die steeds in beweging is en telkens weer verandert. Een vorm die niet stilstaat. Men kan er uren ongestoord rondstruinen. De plantengroei is op de ene plek kleurrijk en uitbundig, elders stuift het zand, of zijn de dui-nen begroeid met grijs achtige korstmossen en stugge grassen.

De duinen van Terschelling is een van de weinige gebieden in Nederland waar nog een behoorlijk aantal tapuiten broedt. Ook de zeldzaam geworden blauwe kiekendief en vele vlinders komen hier graag.

Van west naar oost is er op Terschelling veel natuur om van te genieten. De kop aan de westkant van het eiland, de Noordsvaarder, is voor een groot deel onbegroeid. In het uiterste zuidwesten, bij de Spathoek, liggen duintjes en schelpenbanken. Hier broeden o.a. bontbekplevier, scholekster en dwergstern.

Meer naar binnen toe wisselen langgerekte valleien en duinruggen elkaar af. In de buitenste valleien komt de zee bij stormvloed naar binnen. Vanaf de duinruggen dringt juist zoet water in de zelfde valleien omhoog. Daardoor groeit hier een bonte verzameling zout- en zoetwaterplanten. Meest in het oog springend zijn in de zomer de gevlekte orchis, parnassia en het knalroze strandduizendguldenkruid.

Op diverse plaatsen langs de kust zijn stuivende duinen te zien. Wind en zand zorgen voor een levend landschap met bijzondere planten en dieren. Bovendien kan het eiland zo meegroeien met het stijgende zeewater.

In de oude langgerekte duinkern op het midden van het eiland wisselen duinen en valleien elkaar af. De lagere natte valleien zijn vooral in het noorden van de duinen te vinden. De hogere duinruggen liggen juist aan de zuidkant. Aan de voet van zo'n hoog duin, het Arjen's duin, liggen de Kooibosjes. In de vroege zomer kleurt het hier roze van de talloze orchideeën. Het meest bijzondere verschijnsel is minder kleurrijk, maar wel heel uniek. In het midden van de Kooibosjes is namelijk in de loop der tijd een bult veenmos gegroeid. Er groeit hier dus hoogveen. Dit hangt allemaal samen met het zoete grondwater dat van onder die hoge steile duinen naar opzij wordt gedrukt. In de Kooibosjes en het verderop gelegen Mastenbroeken komt het duinwater naar boven.

Bij West-Terschelling, Formerum en Hoorn zijn in het verleden bossen aangeplant om op die manier de erosie en verstuiwing tot stilstand te brengen. In het oostelijk deel van de duinen – voorbij het Hoornerbos - is de erosie nog lang doorgegaan. De duinen wandelden over het eiland en zijn uiteindelijk stil gevallen op de overgang naar de Boschplaat. Dit zijn het Jan Thijssen duin en het Parapluduin. Aan de voet van deze duinen liggen langs het fietspad bijzondere vochtige duingraslanden waar harlekijnorchis, addertong en heidekartelblad groeien. Aan de andere kant van deze duinen, op de overgang naar de Boschplaat, ligt het grootste natuurlijke duinbos van Nederland, de Berkenvallei.

Verder naar de oosten strekt de Boschplaat zich uit. De staart van het eiland. Met een breed strand vol grote groepen vogels en af en toe een zeehond, een uitgestrekt kweldergebied langs de Waddenzee en in de zomer paarse vlaktes met lamsoor. Jaarlijks broeden er duizenden vogels op de Boschplaat, waaronder een kolonie lepelaars. In het voor- en najaar gebruiken honderdduizenden trekvogels het gebied om uit te rusten tijdens de lange reis. De laatste decennia heeft het gebied te kampen met verruiging door het gras zeekweek. Hierdoor staan de natuurwaarden onder druk.

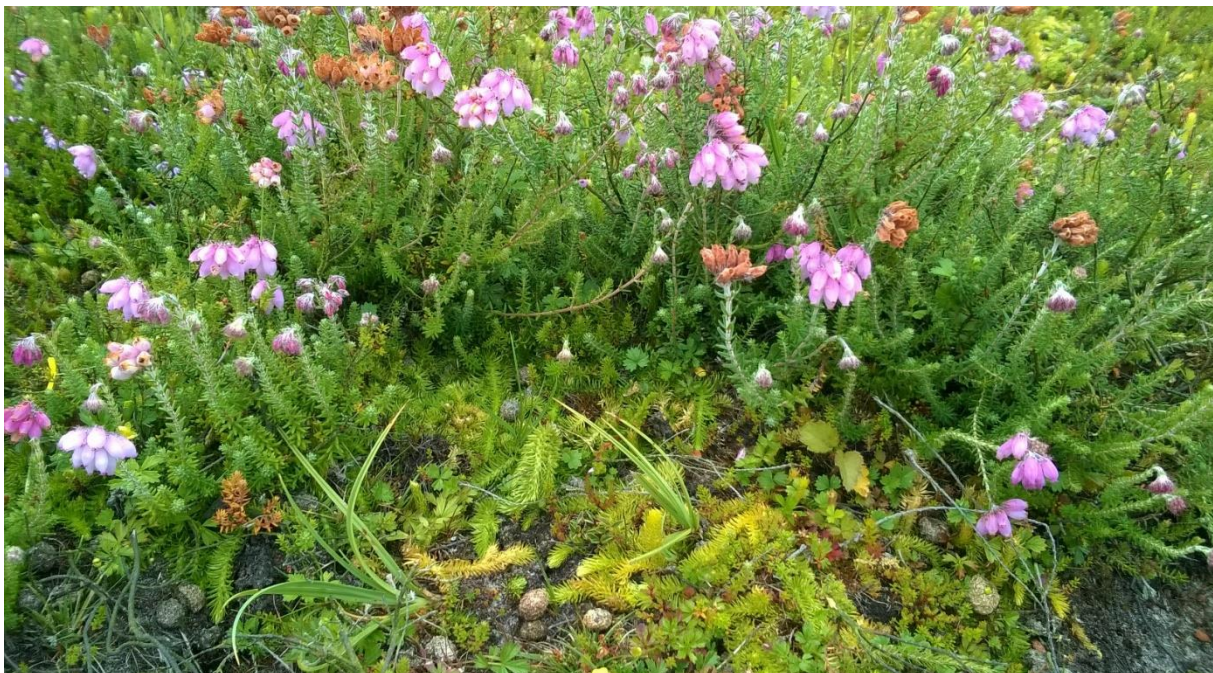
Wat zijn de doelstellingen?

Door de grote afwisseling in landschap is Terschelling rijk aan planten- en diersoorten. Natura 2000 biedt extra bescherming aan 22 habitattypen (zie tabel 1).

Tabel 1: Aangewezen habitattypen en doelstellingen Natura 2000-gebied Terschelling

Behoud oppervlakte en kwaliteit	Toename oppervlakte en kwaliteit
Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)
Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	*Grijze duinen (kalkarm)
Slijkgrasvelden	*Grijze duinen (heischraal)
Embryonale duinen	*Duinheiden met kraaihei (vochtig)
Witte duinen	*Duinheiden met kraaihei (droog)
*Grijze duinen (kalkrijk)	Duinbossen (droog)
*Duinheiden met struikhei	Duinbossen (vochtig)
Duindoornstruwelen	Vochtige duinvalleien (open water)
Kruipwilgstruwelen	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)
Duinbossen (binnenduinrand)	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)
Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	*Heischrale graslanden

* Staat er een sterretje voor een habitatype? Dan is dit habitatype prioritair (heeft voorrang op andere habitattypen). Voor de instandhouding van deze habitattypen draagt Nederland een bijzondere verantwoordelijkheid.

Terschelling is ook van belang voor de bescherming van 17 broedende vogelsoorten uit de Europese Vogelrichtlijn. Voor de dodaars, lepelaar, bruine kiekendief, kleine mantelmeeuw, grote stern, visdief, noordse stern, paapje en rietzanger moet het leefgebied voor de huidige aantallen op peil blijven. Voor de eidereend, blauwe kiekendief, kluut, bontbekplevier, strandplevier, dwergstern, velduil en tapuit moeten de aantallen omhoog door de kwaliteit en

de omvang van hun leefgebied te verbeteren.

Het gebied is daarnaast ook van belang voor een aantal andere vogelsoorten. Dit zijn vogels, die in het voor- en najaar doortrekken of in het gebied overwinteren. Vanuit de Natura 2000 gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee zijn voor Terschelling circa 24 vogelsoorten opgenomen in het beheerplan.

Vier soorten zijn aangewezen als beschermde soort uit de Habitatrichtlijn: de grijze zeehond, de gewone zeehond, de groenknolorchis en de drijvende waterweegbree. Voor deze soorten is het doel behoud van kwaliteit en omvang van het leefgebied.

Welke maatregelen voeren we uit en hoe doen we dat?

Als we de Natura 2000-doelen willen halen, dan is het belangrijk het huidige beheer in de natuurgebieden wordt voortgezet. Het gaat om:

- De begrazing in de duinen.
- Het maaibeheer in enkele duinvalleien.
- Langzame omvorming van delen van de naaldbossen naar meer gevarieerde loofbossen.
- Delen van duin en kwelder tijdelijk in de broedtijd afsluiten, voor de rust van broedende vogels.

Naast het huidige beheer worden in het beheerplan **nieuwe maatregelen** voorgesteld. Ze staan hier op een rijtje:

- *Verstuiving in de duinen stimuleren*: plaatselijk zal de bodem van de duinen een stukje worden afgegraven en los worden gemaakt. Zodoende kan het zand daar weer gaan stuiven. Dit is als het ware een verjongingskuur voor het duin. De veiligheid

mag nooit in gevaar komen. Daarom zal altijd heel zorgvuldig worden uitgezocht wat kan en wat niet kan.

- *De waterhuishouding aanpassen:* in de duinen en bossen bij West liggen veel sloten. Via het Donkere Bos en het Riviertje komen die uit in het Groene Strand. Uiteindelijk stroomt al dat water bij de Walvis in zee. Met maatregelen in het bos en op het Groene Strand willen we de afvoer van het water naar een natuurlijker niveau brengen. Het is de bedoeling dat het water meer de grond in kan dringen. Zo wordt de zoetwaterbel onder de duinen beter gevoed. Een deel van dat schone duinwater komt langs de randen weer omhoog bij Griltjeplak tot en met het Groene Strand. Dit zorgt ervoor dat de rijkdom aan plantensoorten nog groter wordt in een groter gebied dan nu. De plannen hiervoor zullen heel zorgvuldig, stap voor stap samen met de bevolking en de beheerders worden ontwikkeld.

Ook bij het Formerumberbos en de duingraslanden ten oosten van de Badweg bij Oosterend is het de bedoeling dat de afwatering naar een natuurlijker niveau gaat. Dit kan alleen als er goede oplossingen met de pachters gevonden wordt.

In en rond de Kooibosjes zijn de afgelopen jaren al maatregelen uitgevoerd. Zo zijn er sloten in en vlak langs het gebied ondieper gemaakt, of gedempt. De komende tijd zal worden onderzocht hoe nog puntjes op de i gezet kunnen worden voor de bijzondere plantengroei in en rond de Kooibosjes.

- *Verruiging van de duinen terugdringen:* grote delen van de duinen op Terschelling worden begraasd. Soms al wat langer, vaak ook nog maar kort. De runderen, paarden, pony's en geiten hebben de ruigten vaak goed weggegraasd. In die gebieden is de tapuit teruggekeerd. Het aantal broedvogels is er de afgelopen jaren zelfs toegenomen.

Buiten de begraasde gebieden zijn nog meer delen van het duin die dichtgroeien en verruigen. Daarom zal samen met Terschellinger vertegenwoordigers worden onderzocht waar en hoe de begrazing uitgebreid kan worden. Nut en noodzaak kunnen dan in het veld met elkaar worden afgewogen. Ook zullen belangen van bewoners en recreatie worden betrokken bij die afweging.

- *Broedplaatsen beschermen op delen van het strand:* op de stranden zijn er plaatselijk veel recreatieve activiteiten. Dat kan een probleem zijn voor de vogels die op het strand broeden zoals plevieren of dwergsterns. Om die reden worden broedplaatsen op het strand van beschermde vogelsoorten afgezet, zoals op bij de Spathoek op de Noordsvaarder en in de Cupido's polder aan de oostkant van het eiland. Naast bordjes met informatie zal er ook voorlichting gegeven worden aan de rand van het afgezette broedgebied.

De komende jaren zal gevolgd worden of deze bescherming van strandbroeders voldoende is. Het kan zijn dat voor nieuwe broedgevallen elders op het strand tijdens de broedtijd ook extra bescherming nodig is. Dit wordt jaarlijks met alle betrokken partijen bekeken en ook besproken in de Beheeroverleggroep. Door deze werkwijze kan er jaarlijks beter ingespeeld worden op de dynamiek en de veranderingen op het eiland.

Om verstoring van broedvogels in de duinen te voorkomen is het belangrijk dat honden aangelijnd zijn. Dat is al een bestaand voorschrift.

Het zuidelijk deel van de Noordsvaarder en de Koffieboonplaat zijn ook belangrijke hoogwatervluchtplaatsen voor overtuigende vogels. Om deze vogels voldoende rust te bieden is in het beheerplan voorgesteld om de Koffieboonplaat het hele jaar af te sluiten voor recreanten en voertuigen. Maar door erosie en zandverplaatsingen is de Koffieboonplaat van vorm en hoogte veranderd. Dit is kenmerkend voor het Waddengebied en vraagt daarmee om aanpassing van de oorspronkelijk beoogde jaarrond afsluiting. Het is nu nog niet duidelijk of er nog een extra afsluiting nodig is. Nu is de Koffieboonplaat al in het broedseizoen afgesloten.

Menselijke activiteiten in het natuurgebied

Op Terschelling vinden tal van recreatieve activiteiten plaats in de duinen, de bossen en op het strand. De stranden van het eiland worden intensief gebruikt door eilanders en toeristen, wandelaars en om diverse sporten te beoefenen. Andere huidige activiteiten of bestaand gebruik zijn er op het gebied van natuurbeheer, faunabeheer, waterstaatkundig onderhoud en waterbeheer.

Knelpunten en maatregelen

In het beheerplan zijn alle vormen van het bestaand gebruik op de rij gezet. Vervolgens is getoetst of deze activiteiten negatieve gevolgen kunnen hebben voor de Natura 2000 doelen. De uitkomst is dat er geen activiteiten zijn die een groot knelpunt vormen, mede door de bestaande zonering van het recreatieve gebruik.

Bij een aantal activiteiten zijn er wel (op beperkte schaal) maatregelen nodig die de negatieve gevolgen verminderen. De belangrijkste maatregelen zijn het beschermen van kwetsbare gebieden met embryonale duinen, strandgedeelten voor vogels in de broedtijd en hoogwatervluchtplaatsen. Deze maatregelen zijn bedoeld om de verstoring als gevolg van het strandgebruik te verminderen.

Jutten en vissen

Er zijn ook activiteiten die van oudsher op het eiland plaatsvinden zoals jutten, vissen met vast vistuig, botlijnen, fuiken en staand want. Dit wordt kleinschalig historisch medegebruik genoemd. Deze activiteiten hebben geen invloed op de veranderingen in de natuur, maar gaan duurzaam samen. Het kleinschalig historisch medegebruik heeft ook een economische betekenis. Immers bewoners brengen kennis, ervaring en betrokkenheid met deze activiteiten over aan anderen. Dit kan de aantrekkelijkheid en de identiteit van het eiland versterken.

Betrokken partijen

De projectorganisatie voor de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan Terschelling bestaat uit een uitvoeringscommissie. Deze commissie bestaat uit medewerkers van de provincie Fryslân, Staatbosbeheer, Wetterskip Fryslân, Rijkswaterstaat en de gemeente.

Voor de uitwerking van sommige maatregelen uit het beheerplan is wenselijk om dat in een werkgroep met o.a. eilanders te doen. Hiervoor zullen deskundige en betrokken eilanders gevraagd worden.

Er is een Beheeroverleggroep waar vertegenwoordigers van organisaties of verenigingen op het eiland zitten. Deze groep zal regelmatig een overzicht krijgen van de stand van zaken van de uitvoering van het beheerplan. De Beheeroverleggroep is vooral bedoeld om informatie uit te wisselen en werkzaamheden goed op elkaar af te stemmen. Daarnaast komen er bijeenkomsten om de eilanders en eilandgasten te informeren over de uitvoering van de maatregelen.

Contact

Projectleider bij de provincie Fryslân is Petra Wassenaar.

E-mail: p.wassenaar@fryslan.frl

Telefoon: 0615529084

Postadres:

Provincie Fryslân

Opgave Natuur, Water en Bodem,

postbus 20120

8900 HM, Leeuwarden